

نقش اراده‌ها در امنیت اجتماعی از منظر قرآن کریم

مجتبی قربانپان^۱

سمیه کرداری^۲

چکیده

مسئله امنیت اجتماعی از دیرباز در جوامع بشری مطرح و در جنگ‌های امروزی ضمن استفاده از شیوه‌ها و شگردهای مختلف رزمی به شکل سخت تلاش می‌گردد با به کارگیری مستمر روش‌های نرم و با بهره‌گیری از ابزارهای متنوع از قبیل رسانه‌ای، اقتصادی، فرهنگی و ... اراده مردم را باهدف ضربه به امنیت جامعه متزلزل نمایند. مقابله هدفمند و هوشمند با این نوع نبرد مستلزم انجام مطالعات گسترده، علمی و متقن بوده که در رأس این مطالعات بهره‌گیری از فرمان‌ها و قوانین الهی با تمسک به آیات شریفه قرآن کریم است؛ هدف اصلی آن، «تبیین چگونگی تأثیر اراده‌ها در امنیت اجتماعی از منظر قرآن کریم» بوده و سؤال عمده پژوهش این است که «اراده‌ها در امنیت اجتماعی از منظر قرآن کریم چه نقشی دارند؟» در پاسخ به این سؤال این فرضیه مطرح می‌گردد که «عواملی از قبیل اراده عظیم الهی، ولایت‌مداری، استقامت، ایمان به خدا، توکل به خدا و تبیین جهاد در ارتقاء سطح امنیت اجتماعی از منظر قرآن مؤثر هستند» در این مقاله از روش داده‌بنیاد بهره‌برداری شده و از نوع کاربردی است. جامعه آماری تحقیق مشتمل بر آیات نورانی، تفاسیر قرآن کریم و همچنین ۸۰ نفر از صاحب‌نظران علوم قرآنی و دفاعی بوده که در انتخاب آن با روش هدفمند سعی گردیده مرتبطان واقعی انتخاب شوند. روش‌های گردآوری داده‌ها میدانی و کتابخانه‌ای و ابزار جمع‌آوری اطلاعات میدانی، پرسش‌نامه است. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از نرم‌افزارهای اسپس اس اس^۳ و مکس کیودا^۴ بهره‌برداری شده است. بر مبنای یافته‌های این مقاله اکثریت مطلق (۹۰,۲۱٪ جامعه نمونه) معتقد هستند که کنترل اراده‌ها در امنیت اجتماعی از منظر قرآن نقش مهمی ایفاء می‌کنند.

کلیدواژه‌ها:

قرآن کریم، اراده، امنیت، امنیت اجتماعی

۱. مدرس، محقق، استادیار دانشگاه، مدیر گروه دانشکده علوم قرآنی اصفهان m.ghorbanian@quran.ac.ir
۲. دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد دانشکده علوم قرآنی اصفهان (نویسنده مسئول) kerdarismayeh@gmail.com

3. Spss

4. Maxqda

۱- جستار گشایی

بر اساس شواهد موجود از تحرکات دشمنان، عامل اراده به‌عنوان یکی از بازیگران اصلی در امور امنیتی مورد استفاده قرار می‌گیرد؛ امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در این مورد می‌فرماید: «...نوعِ شمشیرِ امروز و نوع میدانِ امروز با نوع میدانِ آن مهروموم‌های اولِ تفاوت دارد؛ ما در جنگِ نرمیم؛ در جنگِ سیاسی هستیم، در جنگِ فرهنگی هستیم، در جنگِ امنیتی و نفوذی هستیم؛ فکرها و اراده‌ها دارند باهم می‌جنگند. امروز ما خیلی احتیاج داریم به ابزارهای مؤثر و تأثیرگذار...». (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵/۰۳/۳۱)

از آنجاکه قرآن کریم حاوی دستورهای حکیمانه الهی و کتاب هدایتگر بشر است عمل به دستورهای جاودانش ضامن کسب سريلندی دنیوی و توفیق اخروی برای عمل‌کنندگان به آن خواهد بود؛ بنابراین شایسته و زبینه است که مبنای الگوی پیروزی در جنگ با دشمنان را تعالیم برگرفته از آیات نورانی قرآن کریم قرار داده تا بدان وسیله، راهکارهای روشن، متقن و ماندگار در حوزه امنیتی کسب نماییم. بر این اساس؛ محقق در این مقاله به دنبال یافتن پاسخی برای این سؤال است که اراده‌ها در امنیت اجتماعی از منظر قرآن کریم چه نقشی دارند؟ از این‌رو محقق با استناد به آیات شریفه قرآن کریم، نقش اراده‌ها در امنیت اجتماعی را مورد بررسی علمی قرار داده و راهکارهای مقابله‌ای مناسبی را در حوزه امنیتی ارائه خواهد کرد. امنیت از منظر قرآن رویکرد هدایتی بوده و از نعمات خداوند متعال محسوب می‌گردد (انفال: ۲۶)¹. بر اساس آیه (نور: ۵۵)² خداوند برای مؤمنان صالح امنیت را جایگزین ترس می‌کند³ و در صورت نبودن امنیت مؤمنان مورد آزمون الهی قرار می‌گیرند (بقره: ۵۵)⁴. در قرآن ۹۷۱ بار به موضوعات امنیت (سَکِینَةُ: سه بار، سَکِینَةُ: یک‌بار)، (صَلَحَ: دو بار، امن و ۴۵ مورد مشتقات مربوطه ۴۲۵ بار)، (أَمِنُوا: ۲۵۷ بار، آمَنَّا: ۳۱ بار، آمَنَ: ۳۰ بار، آمِنُوا: ۱۳ بار، آمَنَ: ۱۱ بار، آمَنْتُ: ۱۰ بار، أَمِنْتُ: پنج بار، آمِنَ: دو بار، آمِنَ: دو بار، آمِنَ: یک بار، آمِنًا: دو بار، آمِنًا: شش بار، آمَنُهُم: اُمْنِيَّتِهِ: یک بار، یومن و تعدا ۱۷ مورد مشتقات مربوطه ۵۹ بار، امین و تعداد ۸ مورد مشتقات مربوطه ۱۹ بار، مؤمن و ۳۰ مورد مشتقات مربوطه به تعداد ۳۴۹ بار، ایمان و تعداد ۳۰ مورد مشتقات مربوطه ۸۶ بار، سَلَّمَ: یک بار: سَلَّمَ یک بار، سَلَامٌ: ۲۲ بار)، به تعداد ۹۷۱ بار و تعداد ۶۱ مورد موضوعات ضدامنیتی (خَوْفٌ: ۱۴ بار، خَوْفٌ: دو بار، الرُّعْبُ: چهار بار، رُعْبًا: یک بار، يُحْزِنُونَ: ۱۳ بار، تُحْزِنُوا: سه بار، يُحْزِنُک: پنج بار، لَيُحْزِنُک: یک بار، تُحْزِنُونَ: دو بار، تُحْزِنَ: پنج بار، حَزَنًا: دو بار، لَيُحْزِنُنِي: یک بار، الحُزَن: یک بار، حُزْنِي: یک بار، تُحْزِنِي: دو بار، تُحْزِنَ: دو بار، يُحْزِنُهُم: یک بار، يُحْزِنَ: یک بار، الحُزَن: یک بار، لَيُحْزِنَ: یک بار و ...)، آبرو سه بار (نساء: ۵۸، حجرات: ۱۱، ۱۲)، احسان یک بار (نساء: ۳۶)،

۱. وَاذْكُرُوا إِذْ أَتَيْتُمْ قَلِيلًا مُسْتَضْعَفُونَ فِي الْأَرْضِ تَخَافُونَ أَنْ يَخطفَكُمُ النَّاسُ فَأَوَّاكُمْ وَأَيَّدَكُمْ بِبَصَرِهِ وَرَزَقَكُم مِّنَ الطَّيِّبَاتِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ.
۲. وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُم مِّن بَعْدِ خُوفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَن كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ.
۳. الْمِيزَانُ فِي تَفْسِيرِ الْقُرْآن: ج ۱۵: ۱۵۱
۴. وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَىٰ لَنْ نُّؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ تَرَىٰ اللَّهَ جَهَنَّمَ فَاُخِذْنَاكَمُ الصَّاعِقَةُ وَأَنَّهُمْ تَتَلَوْنَهَا.

اخوت یک بار (حجرات: ۱۰)، امنیت اخلاقی یک بار (بقره: ۱۰)، حفظ جان دو بار (مائده: ۳۲ و انعام: ۱۵۱)، حفظ مال یک بار (مائده: ۳۸)، جهاد سه بار (بقره: ۱۹۳، نساء: ۸۴ و ۹۱)، حدود یک بار (نور: ۸۴)، دفاع یک بار (انفال: ۶)، صلح یک بار (حجرات: ۶)، عدل و انصاف یک بار (حجرات: ۶) و قصاص دو بار (بقره: ۱۷۹ و نحل: ۱۲۶)، ۸۶ آیه در مورد ایمان و مشتقات مربوطه، در مجموع ۱۱۶۴ بار اشاره شده که در این مقاله برای اولین بار جدول توزیع فراوانی تمامی این موارد در سوره‌های مبارکه قرآن ارائه و تحلیل شده است. بحث اراده‌ها در امنیت اجتماعی دارای چنان اهمیتی است که با اندکی تعمق و تأمل در کتاب هدایت بخش قرآن کریم درمی‌یابیم که تعدادی از آیات نورانی آن، به‌ویژه آیات شریفه (محمد: ۱۱؛ فصلت: ۳۰؛ شوری: ۱۵؛ عنکبوت: ۵۸-۵۹؛ انفال: ۶۵) به بحث در خصوص موضوع یادشده پرداخته‌اند. آیات مذکور در بخش ادبیات تحقیق موضوعاتی چون: اراده عظیم الهی، ولایت‌مداری، استقامت، ایمان به خدا، توکل به خدا و تبیین جهاد به ترتیب بحث و بررسی شده است. دغدغه محقق آن است تا بایان موارد مذکور، جامعه اسلامی که همواره با تهدیدهای امنیتی از سوی دشمنان مواجه بوده را در راستای اتخاذ تدابیر قرآنی، یاری بخشد.

در ارتباط با اهمیت این مقاله می‌توان گفت که بررسی نقش اراده‌ها در امنیت اجتماعی از منظر قرآن کریم، استناد به تفاسیر قرآن و فرمایش‌های مقام معظم رهبری که نتیجه اجرایی شدن این پژوهش، موجب افزایش سطح اطمینان به پیروزی در عرصه امنیتی با دشمنان اسلام خواهد شد. لازم به یادآوری است که اهتمام به این تحقیق موجبات غفلت و خطای محاسبه‌گران نبردها را از بین برده و از خطرات جدی ناشی از این نوع نبرد پیشگیری می‌کند. در ارتباط با ضرورت این مقاله هم می‌توان گفت که ارتقاء سطح امنیت اجتماعی در جامعه موجب پیشرفت‌ها همه‌جانبه گردیده و مطالعه این موضوع از منظر قرآن کریم موجبات تحکیم و اطمینان‌پذیری بیشتر تصمیمات در این حوزه خواهد شد.

سؤال اصلی مقاله «اراده‌ها در امنیت اجتماعی از منظر قرآن کریم چه نقشی دارند؟»، فرضیه اصلی «عواملی از قبیل اراده عظیم الهی، ولایت‌مداری، استقامت، ایمان به خدا، توکل به خدا و تبیین جهاد ر ارتقاء سطح امنیت اجتماعی از منظر قرآن مؤثر هستند» و هدف اصلی «تبیین چگونگی تأثیر اراده‌ها در امنیت اجتماعی از منظر قرآن کریم» است.

۲- پیشینه تحقیق

با بررسی‌های به‌عمل‌آمده از کتابخانه‌های دانشگاه‌های عالی دفاع ملی، دافوس آجا، امام‌حسینی (ع)، مالک اشتر، دانشکده علوم و فنون فارابی، سایت‌های نورمگز و ایران‌داک و مقالات مستقل و مجزا در حوزه جنگ ترکیبی و اراده‌ها تاکنون هیچ پروژه تحقیقاتی، پایان‌نامه و رساله‌ای با عنوان یا هدف مقاله حاضر که به «نقش اراده‌ها در جنگ ترکیبی دشمنان از منظر قرآن کریم» پرداخته باشد، مشاهده و یافت

نشد. محقق ضمن بررسی‌های خود با مقاله علمی- پژوهشی زیر برخورد کرد:

عنوان مقاله: الگوی پیروزی مجاهدان اسلام در جنگ‌های ترکیبی از منظر قرآن کریم، سورنا کیانی، فصلنامه علوم و فنون نظامی، سال یازدهم، شماره ۳۳، پاییز ۱۳۹۴ سؤال تحقیق: الگوی پیروزی مجاهدان اسلام در جنگ‌های ترکیبی از منظر قرآن کریم کدام است؟ نتیجه: در الگوی فرایندی شش بعدی ارائه شده مقوله علی (تجربه‌اندوزی از شکست جنگی مجاهدان پیشین) عامل ایجاد مقوله محوری (شناخت اهم علل پیروزی در عرصه جنگ ترکیبی) هست. از سویی مقوله راهبردی (آمادگی همه‌جانبه در برابر دشمنان) که متأثر از مقوله‌های محیطی (اتفاق زمینه‌ساز جهاد) و واسطه‌ای (اهم اعمال ایجابی مجاهدان اسلام در عرصه جنگ ترکیبی و دشمن‌شناسی و شناخت راه اصلی مقابله با دشمن) هست؛ درواقع همان سازوکارهای تحقق مقوله پیامدی (پیروزی نهایی مجاهدان اسلام بر دشمنان در عرصه جنگ ترکیبی) را تشکیل می‌دهد؛ بنابراین ملاحظه می‌شود که در این الگو ارتباط منطقی و خطی بین مقوله‌های علی، محوری، راهبردی، محیطی، واسطه‌ای و پیامدی به‌طور کامل برقرار است.

۳- مفاهیم و اصطلاحات

۱-۳- تعاریف لغوی:

اراده: اصل فعل از «رَوَدَ» است و علمای لغت گفته‌اند: «اراده به معنای خواست و مشیت است و الف آن در اصل واو است» (ابن منظور، ۱۴۰۸، ج ۳: ۱۹۱؛ فیروزآبادی، ۱۳۵۲: ۲۵۷ و زمخشری، ۱۹۷۲: ۲۷۵)، اراده که به معنای «خواستن» است، در المعجم الوسیط به معنای محبت نیز آمده است: «و أَرَادَ الشَّيْءَ» (انیس و دیگران، ۱۹۷۲، ج ۱: ۳۸۱).

امنیت: امنیت از ریشه «أَمِنَ» (فرایدی، ۱۲۴۱ ج: ۳: ۹۳۳) و از ریشه «سَلِمَ» (فیتومی، ۱۲۱۲ ج: ۲: ۲۲) با مفهوم ضد ترس است (راغب اصفهانی، ۱۲۱۲، ج ۱: ۱۴).

۲-۳- تعاریف اصطلاحی:

امنیت اجتماعی: باری بوزان امنیت اجتماعی را قابلیت حفظ الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، مذهب، هویت و عرف ملی با شرایط قابل قبولی از تحول می‌داند. (مرادیان، ۱۴۰۰: ۲۶).

تعاریف متغیرها:

متغیر وابسته (تابع): امنیت اجتماعی

متغیر مستقل کلان: تفاسیر قرآن کریم

متغیر مستقل جزء: اراده مردم

۴- ادبیات تحقیق

۱-۳- گفتار اول: مؤلفه‌های امنیت از منظر قرآن

بر اساس آیه شریفه (قریش: ۴)^۱ واژه «امن» و «خوف» همواره باهم بکار برده می‌شود. برخی از مشتقات

۱. الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَ أَمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ.

بکار رفته از واژه «امن» در قرآن از خطرات اخروی (امانت، مؤمن، یومن، ایمان، آمنو) و برخی دیگر از خطرات اجتماعی و دنیوی (خوف، حزن و رعب) انسان‌ها را مورد تهدید قرار می‌دهد. امنیت دارای سه مرتبه (نسبی، ذهنی و غیرقابل تجربه‌پذیری) است.

۱-۱-۴- آثار امنیت:

عبادت: بر اساس آیه شریفه (ذاریات: ۵۶)^۱ هدف اصلی از خلقت انسان عبادت خداوند متعال است.^۲

برقراری امنیت هم زمینه‌ساز مناسبی برای عبادت است (قریش: ۴)^۳

تعقل: امنیت از منظر قرآن امنیت امکان تعقل، تحقیق و بررسی را می‌دهد (توبه: ۶)^۴

کار و تلاش شبانه‌روزی: با ایجاد امنیت امکان سیر و سیاحت، گردشگری و کار و تلاش شبانه‌روزی برای انسان فراهم می‌گردد (سباء: ۱۸)^۵

آسایش: برقراری امنیت زمینه‌ساز آسایش و رفاه است (قصص: ۵۷)^۶

۲-۱-۴- عوامل ایجاد امنیت از منظر قرآن:

توحیدگرایی و استدلال قاطع: باورهای توحیدی یکی از عوامل مهم ایجاد و احساس امنیت به شمار می‌رود. این عامل موجب دوری بندگان خدا از ترس و وحشت می‌شوند همچنان که حضرت ابراهیم (ع) باوجود تهدیدات بسیار زیاد از سوی مشرکین احساس امنیت می‌کردند (انعام: ۸۱)^۷ لازم به ذکر است که خود مشرکان هم با اعتقادات مشرکانه خود هم احساس امنیت می‌کنند که از نظر قرآن خیالی واهی و باطل است.^۸ همچنین انسان‌هایی که در انجام امور مربوطه از دلایل و مستندات کافی برخوردار باشند ترس و واهمه‌ای از استدلال دیگران به خود راه نمی‌دهند.^۹

۱- مشیت و تضمین الهی: اعتقاد به مشیت و ضمانت الهی موجب احساس امنیت برای انسان‌ها می‌گردد. همچنان که حضرت یوسف (ع) به خانواده خود از سوی خداوند متعال وعده داده و می‌فرماید وارد شهر شوید. (یوسف: ۹۹)^{۱۰}

۲- امدادهای الهی: امدادهای الهی به‌طور کامل از آیات شریفه (فیل: ۴ و ۵) مطرح‌شده و چگونگی نابودی اصحاب فیل که از آرایش جنگی عظیم و از بزرگ‌ترین حیوانات استفاده می‌کردند توسط کوچک‌ترین حیوانات نابود شدند. ایمان به امدادهای الهی موجب احساس امنیت می‌گردد.

۱. وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ.

۲. التفسير المنير في العقيدة و الشريعة و المنهج، ج ۲۷، ص: ۴۸

۳. الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ.

۴. وَإِنْ أَخَذَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتِجَارَكَ فَأَجْرُهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ أَبْلَغَهُ مَأْمَنَهُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْلَمُونَ.

۵. وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقُرَى الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا قُورَى طَاهِرَةً وَفَعَدْنَا فِيهَا الشَّيْرَ سَبْعَ سِنِينَ فِيهَا لِبَالَى وَأَيَّامًا آمِينَ.

۶. وَقَالُوا إِنَّ تِلْكَ الْهَدْيَ مَعَكَ تَخْطِفُ مِنْ أَرْضِنَا أَوْ لَمْ تُكُنْ لَهُمْ خَرْمًا آمِنًا يَجِبِي إِلَيْهِ قِمَرَاتُ كُلِّ شَيْءٍ رِزْقًا مِنْ لَدُنَّا وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ.

۷. وَكَيْفَ أَخَافُ مَا أَكْرَمْتُمْ وَلَا تَخَافُونَ أَنَّكُمْ أَكْرَمْتُمْ بِاللَّهِ مَا لَمْ يَنْزِلْ بِهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا فَأَيُّ الْفَرِيقَيْنِ أَحَقُّ بِالْأَمْنِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ.

۸. فتح البیان فی مقاصد القرآن: ج ۲: ۳۹۸

۹. تفسیر عاملی: ج ۳: ۴۸۹

۱۰. فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ أَوَّى إِلَيْهِ أَوْتِيَهُ وَقَالَ ادْخُلُوا مَعِيَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ آمِينَ.

۳- **ایجاد استحکامات دفاعی:** هرگونه اتخاذ ساست دفاعی ازجمله ایجاد موانع و استحکامات دفاعی از

دیگر عوامل ایجاد امنیت، ایجاد موانع فیزیکی و غیر فیزیکی است. (کسف: ۹۴)^۱

۴- **قدرت ایمان و سپاسگزاری:** از منظر قرآن ایمان قوی به خداوند متعال و سپاسگزاری موجب پایداری

امنیت می گردد. (نحل: ۱۱۲)^۲ از نظر قرآن امنیت، از آثار ایمان خالصانه به پروردگار است. (انعام،

آیه ۸۴) هم چنین ایمانی، سبب بقای امنیت و پایداری نعمت های دیگر است که باید آن را ایجاد و

حفظ کرد. (نحل، آیه ۱۱۲)

۵- **تقویت بنیه دفاعی:** هرگونه اقدام های دفاعی از قبیل تولید تجهیزات نوین جنگی و دفاعی، کسب

علم و دانش دفاعی، آشنایی با فنون جنگی و ... علاوه بر اینکه قدرت بازدارندگی خواهد داشت

موجب احساس امنیت در مردم نیز می گردد. (انفال، آیه ۶۰)^۳

۶- **خشنودی خداوند متعال:** کسب خشنودی خداوند موجب هدایت مطمئن و سوق دادن انسان ها از

تاریکی به روشنایی می گردد که خود نویدبخش امنیت پایدار است. (مائده، ۱۶)^۴

۷- **جهاد در راه خدا:** به منظور در امان ماندن از اقدامات دشمنان و تأمین امنیت مورد انتظار لازم است

در راه خدا جهاد کرد. (نساء: ۸۴)^۵

۸- **عمل صالح:** کسانی که عمل صالح دارند از خوف و بیم دشمنان در امان بوده و از امنیت کامل

برخوردار خواهند بود. (نور: ۵۵)^۶

۹- **پیروی از هدایت الهی:** رفتن، مذاکره کردن، ارشاد کردن، دلیل آوردن، تشویق و تهدید ازجمله عواملی

هستند که با پیروی از هدایت الهی موجب امنیت بخشی به جامعه می گردد. (طه: ۴۷)^۷

۳-۱-۴- مؤلفه های امنیت منظر قرآن:

۱- **ایمان:** ایمان پایدار و آلوده نکردن آن با شرک و ستم (انعام: ۸۲)^۸

۲- **اجرای احکام الهی:** تخلص به فضایل و دوری از رذایل اخلاقی (حجرات: ۱۲)^۹

۳- **جهاد:** ایجاد ترس و وحشت در دشمن (انفال: ۶)^{۱۰}

۴- **آزمایش الهی:** جدا کردن صفوف از هم با آزمایش الهی (توبه: ۱۶)^{۱۱}

۱. قَالُوا يَا ذَا الْقُرْآنِ إِنَّ بَاجِوَجَ وَمَأْجِوَجَ مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَىٰ أَنْ تَجْعَلَ لَنَا بَاقًا وَيَنْتَهِي سَبْدًا.
۲. وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَوْمًا كَانَتْ أَمْنَةً مَطْمَئِنَّةً بِأَيُّهَا رَزَقَهَا رِزْقًا مِنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعَمِ اللَّهِ فَأَذَاقَهَا اللَّهُ لِبَاسَ الْجُوعِ وَالْهَوْلِ بَمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ.
۳. وَأَعْلَوْا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْحَيْلِ تَرَاهِينَ بِهَ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَأَخْرَجَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُقِفُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ.
۴. يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُمُ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ.
۵. فَقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا تُكَلَّفُ إِلَّا نَفْسُكَ وَخَرِصِ الْمُؤْمِنِينَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَكُفَّ بَأْسَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَاللَّهُ أَشَدُّ بَأْسًا وَأَشَدُّ تَنكِيلًا.
۶. وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَغَدٍ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ.
۷. فَأَيُّهَا قَوْمُوا إِنَّا رَسُولُنَا رَبُّكُمْ فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَا تَعَذِّبْهُمْ قَدْ جِئْنَاكَ بَابَةً مِنْ رَبِّكَ وَالسَّلَامُ عَلَيْنَا مِنْ اتَّبَعَ الْهُدَى.
۸. الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ.
۹. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْنُبُوا كَثِيرًا مِنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَحْسَبُوا وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُمْ بَعْضًا أَيُحِبُّ أَخُوكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ.
۱۰. يَجَادِلُونَكَ فِي الْحَقِّ بَعْدَ مَا تَبَيَّنَ كَأَنَّمَا يُسَاقُونَ إِلَى الْمَوْتِ وَهُمْ يَحْسَبُونَ.
۱۱. أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُتْرَكُوا وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَلَمْ يَتَّخِذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَا رَسُولِهِ وَلَا الْمُؤْمِنِينَ وَلِجَنَّةٍ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ.

۲-۴- گفتار دوم: اراده‌ها از منظر قرآن

محقق در این گفتار با بررسی آیات شریفه قرآن و بیانات فرماندهی معظم کل قوا در نسبت به تبیین اراده‌ها از منظر قرآن به شرح زیر اقدام کرده است:

۱-۲-۴- اراده الهی و ولایت‌مداری در امنیت اجتماعی:

در آیه ۱۱ سوره محمد (ص)^۱ کلمه «ذلک» اشاره به پیروزی مؤمنان و نابودی کفار بوده و بیان حال هر دو است. کلمه «مولی» به دو دلیل به معنای ولی است: دلیل اول چون تملک به برده داشته و به آنان ولایت دارد و دلیل دوم اینکه به ناصر هم اطلاق می‌شود زیرا دخل و تصرف در امور منصور داشته و به آن امور قوت و جان می‌دهد. خداوند متعال هم به دلیل داشتن مالکیت بندگان خود در امور صراط تکوین آنان و اینکه مدبر بوده و هر طور که بخواهد تدبیر می‌کند، مولی است. خداوند در آیه (سجده: ۴)^۲ و (یونس: ۳۰)^۳ اشاره می‌فرماید که تدبیر کننده امور بندگان در صراط سعادت و هدایت کننده آنان به سوی بهشت بوده و با عمل صالح آنان را بر دشمنان چیره می‌سازد و از آنجاکه مؤمنان فقط در راه عبودیت بوده و پیروی کننده خواسته‌های خداوند متعال هستند؛ بنابراین مولویت مختص مؤمنان است. (طباطبایی، ۱۳۹۰، ج ۱۸: ۲۴۳).

همچنین در آیه (بقره: ۲۵۷)^۴ آمده است که خداوند متعال ولی مؤمنان بوده ولی کفار برای مولویت خود بت‌ها را مولی خیالی قراردادند و همچنین خداوند متعال در آیه «... وَ أَنَّ الْكَافِرِينَ لَا مَوْلَى لَهُمْ...» ولایت خیالی کافران را هم در تکوین و هم در تشریع به‌طور مطلق نفی فرموده و در آیه (شوری: ۹)^۵ و همچنین در آیه (نجم: ۲۳)^۶ می‌فرماید: کافران مولایی برای یاری‌رساندن و هدایتگری به‌منظور نیل به اهداف خود نداشته تا اینکه توانایی لازم را برای نجات دادن خود از عقوبت اعمالشان را داشته باشند ولی برای مؤمنان این‌طور نبوده و خدای متعال ولی آن‌ها است (طباطبایی، ۱۳۹۰، ج ۱۸: ۲۳۲) ولایت فقیه ریشه در تمام ادیان الهی داشته (مائده: ۴۴)^۷ و علمای هر امت مسئول اجرای احکام الهی در میان مردم بودند. (قرائی، ۱۳۸۸، ج ۲: ۳۰۱)

امام خامنه‌ای در ارتباط با غلبه بر آمریکا، با اتکا به اراده الهی می‌فرماید: «گزینه قطعی ملت ایران مقاومت در مقابل آمریکا است و در این رویارویی، در این مقاومت، او وادار خواهد شد به عقب‌نشینی؛ و بحث مقاومت هم بحث برخورد نظامی نیست؛ جنگی بنا نیست انجام بگیرد و به توفیق الهی انجام هم نخواهد گرفت ... این برخورد، برخورد اراده‌ها است؛ این رویارویی، رویارویی اراده‌ها است؛ و اراده‌ها از

۱. ذَلِك بِأَنَّ اللَّهَ مَوْلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَأَنَّ الْكَافِرِينَ لَا مَوْلَى لَهُمْ.

۲. مَا لَكُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا شَفِيعٍ.

۳. وَ رُدُّوا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقِّ.

۴. اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا ... وَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ.

۵. أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ قَالَهُ اللَّهُ هُوَ الْوَلِيُّ.

۶. إِنْ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَمِيَّتُوهَا أَثَمَ وَ أَبَاكُم.

۷. ... يَحْكُمُ بَيْنَ الْيَتِيمِ ...

آن‌ها قوی‌تر است. ما علاوه بر اراده قوی، توکل به خدا را هم داریم. «ذَلِكِ بَأَنَّ اللَّهَ مَوْلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَأَنَّ الْكَافِرِينَ لَا مَوْلَى لَهُمْ» (محمد، ۱۱) آن‌ها مولا ندارند؛ ما متکی به اراده الهی هستیم...» (فرمایش‌های مقام معظم رهبری، دیدار با مسئولان نظام، ۱۳۹۸/۰۲/۲۴) فرهنگ یعنی باورهای مردم، ایمان مردم، عادات مردم، آن چیزهایی که مردم در زندگی روزمره با آن سروکار دائمی دارند و الهام‌بخش مردم در حرکات و اعمال آن‌ها است؛ فرهنگ این است. (فرمایش‌های مقام معظم رهبری، دیدار با مسئولان نظام، ۱۳۹۳/۰۱/۰۱)

۲-۲-۴- استقامت در امنیت اجتماعی:

در تفسیر سوره فصلت آیه ۳۰^۱: «إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ...» واژه استقامت در طریقی بکار می‌رود که اشاره به خط مستقیم باشد همان‌گونه که خداوند متعال در آیه شریفه (فاتحه: ۶) «اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ» حقانیت را به چنین راهی تشبیه فرموده است. (طباطبایی، ۱۳۹۰، ج ۱۷: ۳۹۰)، استقامت و پایداری انسان مستلزم طریقه مستقیم بوده که خداوند متعال به انسان‌ها فرموده: «إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا» همچنین در جای دیگر استقامت را به معنی اعتدال نیز در نظر گرفته‌اند و وقتی می‌گویند «استقام له الامر» معنایش این است که این امر برای او در حد اعتدال بود (صحاح اللغة، ج ۵: ۲۰۱۷)؛ بنابراین منظور از «ثُمَّ اسْتَقَامُوا» ضمن استوار بودن بر سخنان خود لازم است وسط راه را تعیین و از مسیر خود منحرف نشوند. به‌عنوان مثال خداوند در آیه (توبه: ۷)^۲ اشاره می‌فرماید که لازم است هنگام رفتار معتدلانه کفار رفتار متقابل و معتدلانه داشته باشید. همچنین خداوند سبحان در آیه (شوری: ۱۵)^۳ می‌فرماید آن چنانکه بر تو امر شده استقامت کرده و از هواها و هوس‌های آنان پیروی مکن. به عبارت دیگر آینده خوب مؤمنان بستگی به میزان استقامت آنان دارد همچنان که در ادامه آیه می‌فرماید: «تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ» به‌منظور کرامت، تقویت دل‌ها و دلگرمی مؤمنان خداوند متعال خبر از اعزام ملائکه برای استقبال آنان می‌دهد. این کرامت شامل: یعنی از ترس و وحشت از عذاب احتمالی، غم و اندوه ناشی از سهل‌انگاری و به دنبال آن فوت خیرات، بیم از محرومیت از بهشت و رهایی از شر گناهان احتمالی هست و ملائکه ضمن دل‌داری خبر می‌دهند که از چنین خوف‌هایی در امان هستند. از آنجاکه می‌فرماید: «كُنْتُمْ تُوعَدُونَ» زیرا مطابق آیه «أَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ» خداوند می‌فرماید: «مژده باد شما را به آن بهشتی که همواره وعده‌اش را به شما می‌دادند» در آیه شریفه «نَحْنُ أَوْلِيَاؤُكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ...» که تکمیل‌کننده بشارت ملائکه و در آخرت به مؤمنان است می‌گویند: ما در زندگی دنیا اولیای شما بودیم و جمله «و فی

۱. إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ.

۲. فَمَا اسْتَقَامُوا لَكُمْ فَاسْتَقِيمُوا لَهُمْ.

۳. وَاسْتَقِيمْ كَمَا أَمَرْتَ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ.

الآخرة» اشاره به این دارد که ولایت در آخرت فرع و نتیجه ولایت در دنیا است، به عبارت دیگر می‌گویند همان‌طور که در دنیا ولی شما بودیم در آخرت هم ولی شما هستیم. (ترجمه تفسیر المیزان، ج ۱۷: ۳۹۰) امام خامنه‌ای در این مورد و با اشاره به آموزه‌های قرآنی از آیه (فصلت: ۳۰) می‌فرمایند: در هر قیام مردمی، جنگ واقعی بین اراده‌ها است. هر طرفی که مصمم‌تر باشد و سختی‌ها را تحمل کند پیروز قطعی است. (فرمایش‌های مقام معظم رهبری، خطبه‌های نماز جمعه، ۱۳۸۹/۱۱/۱۵). یک نقشه مهندسی فرهنگی لازم است. ما وضع فرهنگی مطلوب کشور را تصویر کنیم و اجزاء متشکل آن را در مقابل خودمان ترسیم کنیم، بعد ببینیم کجاها اولویت دارد، کجاها احتیاج به مراقبت بیشتر دارد؛ به آنجاهایی که در این مدت مغفول‌عنه باقی‌مانده، برسیم و مسئله را دنبال کنیم؛ یکجاهایی سرمایه‌گذاری بیشتری لازم دارد، به این‌ها توجه کنیم. این، مهندسی فرهنگی است؛ که خب، کار سختی است؛ از نقشه جامع علمی سخت‌تر است. به همین دلیل هم که کار سخت‌تری است، کمتر پیش رفته است. (فرمایش‌های مقام معظم رهبری، اولویت‌های دولت یازدهم، ۱۳۹۰/۰۳/۲۳).

۳-۲-۴- ایمان به خدا در امنیت اجتماعی:

تفسیر سوره شوری آیه ۱۵۱ «فَلِذَلِكَ فَادُّعْ وَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ...» تشریع دین خداوند برای انبیاء یک وظیفه بود که در مقابل آن مردمان دو قسمت شدند یکی نیاکان که با آگاهی و از روی حسادت در دین اختلاف انداختند و یکی دیگر نسل‌ها که در شک و تردید باقی ماندند و به همین علت بود که خداوند تمامی آنچه درگذشته تشریع فرموده بود مجدداً بر پیامبر اکرم (ص) تشریع و امر فرمود که‌ای پیامبر مردم را دعوت کن چون آن‌ها دودسته شده بودند یک دسته حسد می‌ورزیدند و یک دسته هم مبتلا به شک شده بودند؛ بنابراین تو استقامت کرده و به آنچه مأمور شده‌ای پایداری بورز و از هواهای مردم پیروی مکن (طباطبایی، ج ۱۸: ۳۳). خداوند در جمله «وَقُلْ آمَنْتُ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ كِتَابٍ» اشاره می‌فرماید که ضمن مساوات برقرار کردن در تصدیق کتب آسمانی بگو به تمامی کتاب‌هایی که خدا نازل کرده (مشمول بر شریعت‌های الهی) ایمان دارم. خداوند در ادامه آیه فرموده: «وَأُمِرْتُ لِأَعْدِلَ بَيْنَكُمُ» به این معنی است که دعوت برای عموم مردم است و با برقراری عدالت همه را با یک چشم ببین، به عبارت دیگر نباید بین قوی و ضعیف، غنی و فقیر، سیاه‌وسفید و عرب و غیر عرب تفاوت قائل شد. (طباطبایی، ج ۱۸: ۳۴)

«اللَّهُ رُبُّنَا وَرُبُّكُمْ...» در این عبارت به دلیل اینکه کلام بدون عطف آمده؛ بنابراین گویای مطلب تازه‌ای است به‌غیر از مطالب بیان‌شده در جملات دیگر این آیه و جمله مزبور به این معنا اشاره می‌کند که: رب همه مردم یکی بوده و آن الله است. پس مردم به‌غیر از او ولی دیگری ندارند تا بر سر ارباب خود جنگ

۱. فَلِذَلِكَ فَادُّعْ وَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَقُلْ آمَنْتُ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ كِتَابٍ وَأُمِرْتُ لِأَعْدِلَ بَيْنَكُمُ اللَّهُ رَبُّنَا وَرُبُّكُمْ لَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ لَا حُجَّةَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ اللَّهُ يَجْمَعُ بَيْنَنَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ.

و نزاع راه انداخته و یکی بگوید که رب من بهتر است و دیگری بگوید رب من بهتر است.

«لَنَا أَعْمَالُنَا وَ لَكُمْ أَعْمَالُكُمْ» خداوند در این جمله به این نکته اشاره می‌فرماید که هرچند که اعمال از لحاظ مختلف (خوب، بد، پاداش، کیفر، ثواب، عقاب و ...) یکسان نیستند ولی هرگز از کننده آن تجاوز نمی‌کند و اعمال هر کس مربوط به خودش است و قابل انتقال به دیگری نبوده و هیچ کسی از اعمال دیگری نه سودی می‌برد و نه ضرری می‌کند. خداوند متعال در آیات (شعرا: ۱۱)^۱ و (انعام: ۵۲)^۲ نیز به این موضوع اشاره فرموده است. در معنای دیگر این چنین مطرح شده است که رب همه یکی است و بین مردم خصومت و دعوایی از این بابت وجود نداشته و از اینکه همه بندگان خدا هستیم؛ بنابراین یکسان هم هستیم و هر کدام در گرو اعمال خود است. در جمله «اللَّهُ يَجْمَعُ بَيْنَنَا» منظور این است که خداوند متعال در روز قیامت ما را برای حساب و کتاب جمع می‌کند. این جمله در تأکید همان جمله قبل است که فرمود: «اللَّهُ رَبُّنَا وَ رَبُّكُمْ» و یک مقدمه برای جمله بعد است که می‌فرماید: «وَ إِلَيْهِ الْمَصِيرُ» و از تجميع این جملات می‌توان این گونه نتیجه گرفت که: خدا تنها رب و پدیدآورنده ما است و در نهایت به سوی او بازمی‌گردیم و هیچ پدیدآورنده دیگری به جز خدای سبحان وجود ندارد (همان، ج ۱۸: ۳۵)

امام خامنه‌ای با اشاره به این آیه می‌فرماید: «دشمن می‌کوشد با زور و فریب، اراده شما را تضعیف کند. مراقب باشید اراده شما سست نشود» (فرمایش‌های مقام معظم رهبری، خطبه‌های نماز جمعه، ۱۳۸۹/۱۱/۱۵)

۴-۲-۴- توکل به خدا در امنیت اجتماعی:

در تفسیر سوره عنکبوت آیات شریفه ۵۸-۵۹ خدای تعالی در این آیه نخست پاداش آن‌هایی را که ایمان آورده و عمل صالح انجام داده‌اند، بیان می‌کند و سپس آنان را عامل می‌خواند و می‌فرماید: «وَ نَعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ» چه خوب است پاداش عاملان، آنگاه همین عاملان را تفسیر می‌کند به «الَّذِينَ صَبَرُوا وَ عَلَىٰ رَحْمَةٍ يَتَوَكَّلُونَ» کسانی که صبر می‌کنند و بر پروردگار خود توکل می‌نمایند و با این بیان صبر و توکل را دو تا از خصایص مؤمنان دانسته و با این اشاره‌ها فهمانده است که مؤمن وقتی که در راه خدا صبر کند و بر خدا توکل نماید، از ایمان خود راضی می‌شود، پس بر هر مؤمن است که تا آنجا که راهی برای دین‌داری خود می‌یابد، دین‌داری را از دست نداده، بر هر اذیت و جفایی صبر کند و چون کار به استخوانش رسید و دیگر نتوانست مراسم دینی خود را در وطن خود به پای دارد، آنوقت باید از وطن بیرون شده و به سرزمینی دیگر مهاجرت کند و بر دشواری و تعب و رنج غربت نیز صبر کند. تذکر لازم این است که: هرچند صبر عمومی است و شامل صبر بر مصیبت و صبر بر اطاعت خدا و صبر بر ترک معصیت او می‌شود، ولیکن مورد آیه صبر بر مصیبت است، چون مناسب با حال مؤمنانی که در مکه در

۱. أَ تَدْرِي لَكَ وَ اتَّبَعَكَ الْإِنْسَانُ قَالَ وَ مَا عَلِمِي مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ إِنْ جَسَابُكُمْ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّي لَوْ تَشْعُرُونَ.

۲. مَا عَلَيْكَ مِنْ جِسَابِكُمْ مِنْ شَيْءٍ وَ مَا مِنْ جِسَابِكُمْ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ.

۳. وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُؤْتِيَنَّهُمْ مِنَ الْجَزَاءِ غُرْفًا بَجُورٍ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نَعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ {۵۸} {الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَىٰ رَحْمَةٍ يَتَوَكَّلُونَ} {۵۹}.

چنگ مشرکان قرارگرفته بودند و به حکم این آیات مأمور به هجرت شده بودند، صبر بر مصیبت است.

(طباطبایی، ج ۱۶: ۱۴۶)

امام خامنه‌ای در این رابطه می‌فرماید: «شماها مسئولان کشور هستید در بخش‌های مختلف؛ کارهای زیادی بر عهده شما است؛ کارهای شما، هم کار دنیا است، هم کار آخرت؛ یعنی وقتی به انجام وظیفه خود می‌پردازید، هم دارید دنیا را آباد می‌کنید، زندگی را آباد می‌کنید، هم دارید باطن و درون خودتان را آباد می‌کنید. این عمل - که هم عمل دنیایی است، هم عمل اخروی است - احتیاج دارد به دو عنصر: صبر و توکل. آیه شریفه قرآن می‌فرماید: «...نعم اجر العاملين. الَّذِينَ صَبَرُوا وَ عَلَى رَهْمٍ يَتَوَكَّلُونَ» (عنکبوت، ۵۸ و ۵۹). صبر یعنی پافشاری، پایداری، مقاومت، ایستادگی، هدف را فراموش نکردن.»

۵-۲-۴- جهاد در امنیت اجتماعی:

در تفسیر آیه ۶۵ سوره انفال^۱ این چنین آمده که ۲۰ نفر از مؤمنان بر ۲۰۰ نفر از کافران و ۱۰۰ نفر از صابران بر ۱۰۰۰ نفر از کفار غلبه می‌کند و علت این غلبه این است که کفار نمی‌فهمند و به همین علت یک نفر از مؤمنان بیشتر از ۱۰ نفر و ۲۰ نفر از مؤمنان بیشتر از ۲۰۰ نفر از کافران محسوب می‌گردد. سر این آیه این است که مؤمنان در اقدامات خودشان به خداوند متعال ایمان دارند و ایمان به خداوند نیرویی به مؤمنان می‌بخشد که معادل آن هیچ نیروی مقابله‌کننده وجود نداشته و تاب مقاومت و استقامت در برابر آن ندارند، ایمان مؤمنان موجب متصف شدن آنان به خصوصیات ویژه‌ای از قبیل شجاعت، استقامت، باوقار بودن، آرامش، وثوق به خدا بر اثر فهم صحیح آنان می‌گردد. مؤمنان با اطمینان به تقدیر الهی می‌دانند که چه کشته شوند و چه بکشند در هر صورت برد با آنها است و پاداش آنان بهشت جاودان است و آنچه کفار از واژه مرگ به عنوان نابودی تلقی می‌کنند در خود نمی‌بینند (طباطبایی، ج ۹: ۱۲۳).

امام خامنه‌ای در این رابطه می‌فرماید: «إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عَشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتِي» (انفال، ۶۵)؛ در میدان نبرد، در میدان رویارویی با دشمن، اگر صبر داشته باشید، می‌توانید با این نسبت بر دشمن غلبه پیدا کنید. مکرر عرض کرده‌ایم؛ در عرصه‌های گوناگون جهانی، درگیری‌ها غالباً جنگ اراده‌ها است؛ هر طرفی که اراده‌اش زودتر ضعیف شود، شکست خواهد خورد. صبر یعنی این عزم را، این اراده را نگه داشتن، حفظ کردن. توکل هم یعنی کار را انجام دادن و نتیجه را از خدا خواستن. گمان نشود که توکل یعنی بنشین تا خدا برساند، بنشین تا خدا درست کند، بنشین تا خدا گره را باز کند؛ نه توکل یعنی کار را انجام بده، نتیجه را از خدا بخواه؛ منتظر نتیجه از سوی پروردگار باش. (فرمایش‌های مقام معظم رهبری،

دیدار با مسئولان نظام، ۱۳۹۲/۴/۳۰)

۱. يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ خُذِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عَشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتِينَ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ.

۵- روش‌شناسی تحقیق

مقاله حاضر به‌منظور پیداکردن راهکارهای اجرایی در حوزه امنیت اجتماعی از منظر قرآن کریم است؛ بنابراین روش انجام آن داده‌بنیاد و از آنجایی که هدف نهایی آن به‌کارگیری نتایج تحقیق در سطوح مختلف جامعه به‌خصوص بهینه‌سازی وضعیت امنیتی جامعه است، نوع تحقیق کاربردی است.

روش گردآوری داده‌های میدانی پرسش‌نامه و داده‌های کتابخانه‌ای مطالعه اسناد و مدارک است. به‌منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات از نرم‌افزارهای اسپیس اس و مکس کیودا استفاده شده است.

با توجه به آن که تعالیم قرآن کریم منحصر به زمان خاصی نیست؛ لذا قلمرو زمانی این تحقیق عصر رسالت (زمان نزول قرآن) و دوران حضور ائمه (ع) که مفسران واقعی قرآن هستند و همچنین روزگار حیات علماء و مفسران قرآن کریم است.

قلمرو مکانی تحقیق مذکور دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم و قلمرو موضوعی آن امنیت اجتماعی است. مطالعه میدانی (پرسش‌نامه) به تعداد ۲۱ سؤال بر اساس طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت (خیلی زیاد، زیاد، نسبتاً زیاد، کم، خیلی کم) تهیه شده است.

برای سنجش روایی پرسش‌نامه طی چند مرحله در بین جامعه خبرگان آماری توزیع و پس از اعمال تصحیحات لازمه تغییرات لازم در محتوی و تعداد سؤالات اعمال گردید که در نهایت تعداد ۲۱ سؤال به شش سؤال تقلیل پیدا کرد. پس از حصول اطمینان از روایی پرسش‌نامه تعداد ۸۰ نسخه در بین جامعه آماری توزیع و جمع‌آوری گردید. با استفاده از نرم‌افزار اسپیس اس/اس آزمون اعتبار سنجی انجام که با استخراج آلفای کرونباخ به مقدار ۰/۸۲۹ نشان از بالابودن اعتبار هر یک از سؤالات مربوط به هدف موردنظر تحقیق دارد.

۶- تجزیه و تحلیل داده‌ها:

مرحله یکم (کدگذاری باز): در این مرحله واحدهای معنایی یا عبارتهایی که حامل یک معنا هستند به‌صورت جداگانه تقسیم و به‌طور مداوم با گزیده‌های دیگر مقایسه شده‌اند.

مرحله دوم کدگذاری محوری: به‌منظور شناسایی مقوله‌ها با پیامدهای مرتبط از کدگذاری محوری استفاده شده است.

مرحله سوم کدگذاری انتخابی: روایت داستان (تعریف روابط بین مقوله‌های و پیامدها) در این مرحله انجام و سپس راهکارهای لازمه اتخاذ شده است.

۱-۶- مرحله یکم تجزیه و تحلیل داده‌ها (کدگذاری باز): در این مرحله با استفاده از نرم‌افزار مکس کیودا کدهای مربوطه احصاء شده که شرح اقدامات این مرحله به‌قرار زیر است:

۱-۶-۱- کدهای برگرفته از مقوله اراده الهی و ولایت‌مداری در امنیت اجتماعی:

توجه به اراده الهی با مفاهیم کونیه که لایتغیر بوده و برای همیشه به اذن الهی آفرینش و بانظم و انضباط

تعریف شده از سوی پروردگار متعال برقرار است: (خلقت و نظام‌مندی) و همچنین تشریعی که با آن خداوند انسان‌ها را امتحان و آزمایش می‌کند و نیز تکلیف انسان و ثواب و عقاب وی را با آن مشخص می‌سازد: (آزمون الهی، اطاعت از خداوند، اعتقاد به خداوند، عبادت خداوند، اجرای احکام الهی، اجرای حدود الهی، متصف به آداب الهی، داشتن اخلاق اسلامی، داشتن محاسن دینی) و ولایت‌مداری با دو مفهوم ولایت خدا، پیامبر (ص) و ائمه اطهار (ع) و ولایت فقیه موجبات پیروزی قطعی در امنیت اجتماعی را فراهم می‌سازد.

جدول ۱: تحلیل مضامین مقوله اراده الهی و ولایت‌مداری در امنیت اجتماعی (محمد، ۱۱)

ردیف	مقوله	مفاهیم	کدهای آیه
۱	اراده الهی	کونیه	خلقت
۲			نظام‌مندی
۳		تشریعی	آزمون الهی
۴			اطاعت از خداوند
۵			اعتقاد به خداوند
۶			عبادت خداوند
۷			اجرای احکام الهی
۸			اجرای حدود الهی
۹			متصف به آداب الهی
۱۰			داشتن اخلاق اسلامی
۱۱			داشتن محاسن دینی
۱۲	ولایت‌مداری	ولایت خدا، پیامبر (ص) و ائمه اطهار (ع)	آگاهی
۱۳			فهم
۱۴			درک ولایت خدا، رسول (ص) و ائمه اطهار (ع)
۱۵			درک و فهم اهمیت و ضرورت ولایت خدا، رسول (ص) و ائمه اطهار (ع)
۱۶			انقیاد و پذیرش خداوند، داوری پیامبر (ص) و ائمه اطهار (ع)
۱۷			عشق و محبت به خدا، رسول (ص) و ائمه اطهار (ع)
۱۸			دفاع از ولایت خدا، رسول (ص) و ائمه اطهار (ع) و بیزاری نسبت به دشمنان دین
۱۹		ولایت‌فقیه	آگاهی، درک و فهم مفهوم ولایت‌فقیه و قلمرو وظایف

ردیف	مقوله	مفاهیم	کدهای آیه
۲۰			آگاهی و درک و اهمیت و ضرورت ولایت‌فقیه و شناخت مصداق
۲۱			شناخت و فهم وظایف و اختیارات ولی‌فقیه
۲۲			انقیاد و التزام عملی ولایت‌فقیه
۲۳			الفت؛ دوستی و محبت نسبت به ولایت‌فقیه
۲۴			دفاع از ولایت‌فقیه
۲	۲	۴	۲۴

۲-۱-۶- کدهای برگرفته از مقوله استقامت در امنیت اجتماعی:
مقوله استقامت شامل دو مفهوم برنامه‌ریزی (انجام وظیفه، تقویت دل‌ها، دلگرمی دل‌ها، حفظ اعتدال، آینده‌پژوهی، تحمل سختی‌ها) و پیشگیری (منحرف نشدن، پرهیز از ترس و اندوه، پرهیز از حزن و اندوه، اندیشیدن به عاقبت عمل خوب و پرهیز از یأس و ناامیدی) در امنیت اجتماعی مؤثر هستند.

جدول ۲: تحلیل مضامین مقوله استقامت در امنیت اجتماعی (فصلت، ۳۰)

ردیف	مقوله	مفاهیم	کدهای آیه
۱	استقامت	برنامه‌ریزی	انجام وظیفه
۲			تقویت دل‌ها
۳			دلگرمی دل‌ها
۴			حفظ اعتدال
۵			آینده‌پژوهی
۶			تحمل سختی‌ها
۷		پیشگیری	منحرف نشدن
۸			پرهیز از ترس و اندوه
۹			پرهیز از حزن و اندوه
۱۰			اندیشیدن به عاقبت عمل خوب
۱۱			پرهیز از یأس و ناامیدی
۱	۲	۱۱	

۳-۱-۶- کدهای برگرفته از مقوله ایمان به خدا در امنیت اجتماعی:

مقوله ایمان به خدا با دو مفهوم رفتارهای اجتماعی (عدالت‌ورزی، برقراری مساوات، اتخاذ تصمیم قطعی، پایداری و ایستادگی) و رفتارهای فردی (پرهیز از احتجاج، پرهیز از شک و پرهیز از حسادت) در امنیت اجتماعی مؤثر هستند.

جدول ۳: تحلیل مضامین مقوله ایمان به خدا در امنیت اجتماعی (شوری، ۱۵)

ردیف	مقوله	مفاهیم	کدهای آیه
۱	ایمان به خدا	رفتار اجتماعی	عدالت‌ورزی
۲			برقراری مساوات
۳			اتخاذ تصمیم قطعی
۴			پایداری و ایستادگی
۵		رفتار فردی	پرهیز از احتجاج
۶			پرهیز از شک
۷			پرهیز از حسادت
۱	۲	۷	

۴-۱-۶- کدهای برگرفته از مقوله توکل به خدا در امنیت اجتماعی:

مقوله توکل به خدا با مفاهیم شناختی (دنیا و آخرت، هدف‌گذاری)، عاطفی (مهرورزی، حفظ آرامش و اطمینان قلبی)، رفتاری (دین‌داری، امیدوار بودن، نشاط روحی، عامل به عمل بودن، عمل صالح، پرهیز از تکبر و غرور) و صبوری (فروتنی، اعتماد، تواضع، پایداری، ایستادگی، پافشاری و هدف‌گرایی) در امنیت اجتماعی مؤثر هستند.

جدول ۴: تحلیل مضامین مقوله توکل به خدا در امنیت اجتماعی (عنکبوت، ۵۸ و ۵۹)

ردیف	مقوله	مفاهیم	کدهای آیه
۱	توکل به خدا	شناختی	دنیا و آخرت
۲			هدف‌گذاری
۳		عاطفی	مهرورزی
۴			حفظ آرامش و اطمینان قلبی

ردیف	مقوله	مفاهیم	کدهای آیه
۵		رفتاری	دین‌داری
۶			امیدوار بودن
۷			نشاط روحی
۸			عامل به عمل بودن
۹			عمل صالح
۱۰			پرهیز از تکبر و غرور
۱۱		صبر	فروتنی
۱۲			اعتماد
۱۳			تواضع
۱۴			پایداری
۱۵			ایستادگی
۱۶			پافشاری
۱۷			هدف‌گرایی
۱	۴	۱۷	

۵-۱-۶- کدهای برگرفته از مقوله جهاد در امنیت اجتماعی:

مقوله جهاد با دو مفهوم صفات لازم (شجاعت، شهامت، پرجرات، باوقار، آرامش قلب، وثوق به خدا، به وظیفه عمل کردن) و اعمال لازم (تاب‌آوری اجتماعی و اقتصادی، متصف بودن به خلق‌و‌خوی پسندیده، اندیشه‌ورزی، علم‌آموزی و تبیین موضوعات) در امنیت اجتماعی مؤثر هستند.

جدول ۵: تحلیل مضامین مقوله جهاد در امنیت اجتماعی (انفال، ۶۵)

ردیف	مقوله	مفاهیم	کدهای آیه
۱	جهاد	صفات لازم	شجاعت
۲			شهامت
۳			پرجرات
۴			باوقار
۵			آرامش قلب
۶			وثوق به خدا

ردیف	مقوله	مفاهیم	کدهای آیه
۷		اعمال لازم	به وظیفه عمل کردن
۸			تاب‌آوری اجتماعی، اقتصادی
۹			متصف بودن به خلق‌و‌خوی پسندیده
۱۰			اندیشه‌ورزی
۱۱			علم‌آموزی
۱۲			تبیین موضوعات
۱	۲	۱۲	

۲-۶- تحلیل مضامین:

در این بخش نسبت به تحلیل مضامین از جداول یک تا پنج مطابق جداول زیر اقدام شده است:

جدول ۶: تحلیل مضامین مقوله‌های نقش اراده‌ها در امنیت اجتماعی از منظر قرآن

ردیف	عنوان مقوله‌ها	مفاهیم	کدها
۱	اراده الهی و ولایت‌مداری	۴	۲۴
۲	استقامت	۲	۱۱
۳	ایمان به خدا	۲	۷
۴	توکل به خدا	۴	۱۷
۵	جهاد	۲	۱۲
	جمع	۱۴	۷۱

جدول ۷: تحلیل مضامین مقوله امنیت:

ردیف	مقوله	مفاهیم	کد	تعداد تکرار در قرآن	ردیف	مقوله	مفاهیم	کد	تعداد تکرار در قرآن
۱	امنیت	امن	آمَنُوا	۳۵۷	۷۲	امنیت	مؤمن	يُؤْمِنُونَ	۸۷
۲			آمَنَّا	۳۱	۷۳			يُؤْمِنُوا	۱۲
۳			آمَنَ	۳۰	۷۴			لِيُؤْمِنُوا	۴
۴			آمِنُوا	۱۳	۷۵			لِيُؤْمِنُوا	۱
۵			آمَنَ	۱۱	۷۶			لَتُؤْمِنَنَّ	۱

ردیف	مقوله	مفاهیم	کد	تعداد تکرار در قرآن	ردیف	مقوله	مفاهیم	کد	تعداد تکرار در قرآن
۶			آمَنْتُمْ	۱۰	۷۷			لِئُؤْمِنُوا	۳
۷			آمَنِينَ	۷	۷۸			فَقُؤْمِنُونَ	۱
۸			آمَنًا	۶	۷۹			تُؤْمِنُونَ	۷
۹			آمَنْتُمْ	۵	۸۰			يُؤْمِنَ	۲
۱۰			فَأَمِنُوا	۵	۸۱			لِيُؤْمِنَنَّ	۱
۱۱			آمَنْتَ	۴	۸۲			لِيُؤْمِنَنَّ	۱
۱۲			آمَنْتَ	۳	۸۳			يُؤْمِنَ	۱
۱۳			أَمِنَّا	۲	۸۴			فَلْيُؤْمِنْ	۱
۱۴			أَقْدَامَنَا	۲	۸۵			يُؤْمِنُ	۱۹
۱۵			أَمِنَ	۲	۸۶			يُؤْمِنُ	۷
۱۶			تَأْمَنُهُ	۲	۸۷			أُوْتِمِنَ	۱
۱۷			أَمَنَةً	۲	۸۸			تُؤْمِنَ	۱
۱۸			فَأَمَّنَا	۲	۸۹			تُؤْمِنُوا	۹
۱۹			فَأَمَّنَا	۲	۹۰			تُؤْمِنَ	۲
۲۰			فَأَمِنُوا	۲	۹۱			لَا يُمَانِكُمْ	۱
۲۱			آمِنُونَ	۲	۹۲			بِالْإِيمَانِ	۱
۲۲			فَأَمِنَ	۲	۹۳			بِإِيمَانِكُمْ	۱
۲۳			الْأَمْنِ	۱	۹۴			إِيمَانَهُمْ	۱
۲۴			يَأْمُنُوكُمْ	۱	۹۵			إِيمَانِهَا	۱
۲۵			يَأْمِنُوا	۱	۹۶			أَيَّامَانِ	۱
۲۶			لَأْمَنِّيَّيَهُمْ	۱	۹۷			بِإِيمَانِهِمْ	۱
۲۷			بِالْأَمْنِ	۱	۹۸			إِيمَانَهُ	۱
۲۸			الْأَمْنِ	۱	۹۹			إِيمَانَهُ	۱
۲۹			يَأْمَنُ	۱	۱۰۰			بِإِيمَانِ	۱
۳۰			مَأْمَنَهُ	۱	۱۰۱			بِإِيمَانِيَّ	۱
۳۱			لَأْمَنَ	۱	۱۰۲			أَيَّامَانِهِمْ	۸
۳۲			لَأْمَنَ	۱	۱۰۳			أَيَّامَانِكُمْ	۸

ردیف	مقوله	مفاهیم	کد	تعداد تکرار در قرآن	ردیف	مقوله	مفاهیم	کد	تعداد تکرار در قرآن
۳۳			إِيمَانًا	۷	۱۰۴			آمَنَكُمْ	۱
۳۴			بِالْإِيمَانِ	۴	۱۰۵			أَمِنَكُمْ	۱
۳۵			إِيمَانِكُمْ	۴	۱۰۶			آمِنَةً	۱
۳۶			أَيْمَانِكُمْ	۴	۱۰۷			فَأَمِنْتُمْ	۱
۳۷			أَيْمَانَهُمْ	۴	۱۰۸			ثَلَمْتَهُمْ	۱
۳۸			أَيْمَانَهُمْ	۴	۱۰۹			أُمْنِيَّتِهِ	۱
۳۹			الْإِيمَانَ	۴	۱۱۰			الْأَمْنِينَ	۱
۴۰			إِيمَانِهِمْ	۳	۱۱۱			فَأَمَّنُوا	۱
۴۱			لِلْإِيمَانِ	۳	۱۱۲			فَلَمَّسْنِ	۱
۴۲			أَيْمَانِكُمْ	۳	۱۱۳			أَقْدَلِمْنَا	۱
۴۳			الْإِيمَانِ	۳	۱۱۴			آمِنَ	۱
۴۴			الْأَيْمَانَ	۲	۱۱۵			فَأَمَنْتَ	۱
۴۵			أَيْمَانٍ	۲	۱۱۶			آمَنَهُمْ	۱
۴۶		مؤمن	إِيمَانُهَا	۲	۱۱۷			الْمُؤْمِنِينَ	۷۹
۴۷			أَيْمَانَهُنَّ	۲	۱۱۸			مُؤْمِنِينَ	۳۳
۴۸			إِيمَانَهُمْ	۲	۱۱۹			الْمُؤْمِنُونَ	۲۹
۴۹			الْإِيمَانُ	۲	۱۲۰			لِلْمُؤْمِنِينَ	۱۹
۵۰			بِأَيْمَانِهِمْ	۲	۱۲۱			الْمُؤْمِنَاتِ	۱۴
۵۱			إِيمَانِكُمْ	۱	۱۲۲			مُؤْمِنٍ	۱۰
۵۲			إِيمَانَكُمْ	۱	۱۲۳			مُؤْمِنًا	۷
۵۳			أَمَلَّتُهُ	۱	۱۲۴			بِالْمُؤْمِنِينَ	۷
۵۴		امانت	لَأَمَانَاتِهِمْ	۲	۱۲۵			بِمُؤْمِنِينَ	۶
۵۵			أَمَانَاتِكُمْ	۱	۱۲۶			مُؤْمِنُونَ	۶
۵۶			الْأَمَانَاتِ	۱	۱۲۷			مُؤْمِنَةٍ	۴
۵۷			الْأَمِينِ	۱	۱۲۸			الْمُؤْمِنَاتِ	۴
۵۸		امین	أَمِينٍ	۹	۱۲۹			لِمُؤْمِنٍ	۲
۵۹			أَمِينٍ	۲	۱۳۰			مُؤْمِنَاتٍ	۲

ردیف	مقوله	مفاهیم	کد	تعداد تکرار در قرآن	ردیف	مقوله	مفاهیم	کد	تعداد تکرار در قرآن
۶۰			مُؤْمِنَةٌ	۱	۱۳۱			الْأَمِينُ	۲
۶۱			مُؤْمِنٍ	۱	۱۳۲			آمِنَ	۱
۶۲			بِمُؤْمِنٍ	۱	۱۳۳			تَأْمَنَّا	۱
۶۳			مُؤْمِنِينَ	۱	۱۳۴			السَّكِينَةَ	۲
۶۴			لِلْمُؤْمِنَاتِ	۱	۱۳۵			سَكِينَةً	۱
۶۵			مُؤْمِنَةً	۱	۱۳۶			سَكِينَتَهُ	۳
۶۶			مُؤْمِنَاتٍ	۱	۱۳۷			صَلَحَ	۲
۶۷			الْمُؤْمِنُ	۱	۱۳۸			سَلَّمَ	۱
۶۸			نُؤْمِنَ	۷	۱۳۹			سَلَّمَ	۱
۶۹			نُؤْمِنُ	۶	۱۴۰			فَسَلِّمَ	۱
۷۰			لِنُؤْمِنَنَّ	۱	۱۴۱			سَلَامٌ	۲۲
۷۱			فَيُؤْمِنُوا	۱			جمع		۹۷۱

جدول ۸: تحلیل مضامین مقوله‌های امنیت:

ردیف	عنوان مقوله‌ها	مفاهیم	کدها
۱	امنیت	امن	۴۲۵
۲		مؤمن	۴۰۶
۳		ایمان	۸۶
۴		امانت	۵
۵		امین	۱۶
۶		آرامش	۳۳
	جمع		۹۷۱

جدول ۹: تحلیل مضامین مقوله ضد امنیت:

ردیف	مقوله	مفاهیم	کد	تعداد تکرار در قرآن	ردیف	مقوله	مفاهیم	کد	تعداد تکرار در قرآن
۱	ضد امنیت	خوف	خَوْفٌ	۱۴	۳۲		خوف	تَخَافُ	۱

ردیف	مقوله	مفاهیم	کد	تعداد تکرار در قرآن	ردیف	مقوله	مفاهیم	کد	تعداد تکرار در قرآن
۲				۳۳	۴	خَوْفًا		تَخَافِي	۱
۳				۳۴	۳	الْخَوْفِ		تَخَافُوهُمْ	۱
۴				۳۵	۲	يَخَوْفُ		تَخَافُوا	۱
۵				۳۶	۲	خَوْفٍ		خَافِضَةً	۱
۶				۳۷	۲	الْخَوْفِ		خَافِيَةً	۱
۷				۳۸	۱	تَخَوَّفِ		أَخَافُ	۲۱
۸				۳۹	۱	تُخَوِّفُهُمْ		خِيفَةً	۴
۹				۴۰	۱	خَوْفِهِمْ		تَخَوِّفًا	۱
۱۰				۴۱	۱	يَخَوِّفُونَكَ		تَخَفَ	۹
۱۱				۴۲	۱	خِيفَتِهِ		تُخْفِي	۳
۱۲				۴۳	۱	خَائِفِينَ		كَخِيفَتِكُمْ	۱
۱۳				۴۴	۱	يَخَافَا		الرُّعْبَ	۴
۱۴				۴۵	۷	خِفْتُمْ		رُعْبًا	۱
۱۵				۴۶	۱۱	يَخَافُونَ		يَحْزُنُكَ	۵
۱۶				۴۷	۶	خَافَ		تَحْزَنُ	۵
۱۷				۴۸	۵	يَخْأَفُ		تَحْزَنُوا	۳
۱۸				۴۹	۴	تَخَافُونَ		تَحْزَنُونَ	۲
۱۹				۵۰	۲	فَأَخَافُ		حَزَنًا	۲
۲۰				۵۱	۲	تَخَافُ		تَحْزَنَ	۲
۲۱				۵۲	۲	يَتَخَفَتُونَ		تَحْزَنِي	۲
۲۲				۵۳	۱	يَخَافَا		لِيَحْزُنُكَ	۱
۲۳				۵۴	۱	تَخَافُوهُمْ		لِيَحْزُنُنِي	۱
۲۴				۵۵	۱	خَافُونَ		الْحُزْنَ	۱
۲۵				۵۶	۱	خَافُوا		حُزْنِي	۱
۲۶				۵۷	۱	خَافَتْ		يَحْزَنُهُمْ	۱
۲۷				۵۸	۱	يَخَافُهُ		يَحْزَنَ	۱
۲۸				۵۹	۱	يَخَافُوا		الْحَزْنَ	۱

ردیف	مقوله	مفاهیم	کد	تعداد تکرار در قرآن	ردیف	مقوله	مفاهیم	کد	تعداد تکرار در قرآن
۲۹				۶۰	۱	تَخَفَّنَ		لِيَحْزَنَ	۱
۳۰				۶۱	۱	تُخَافُ		يَحْزَنُونَ	۱۳
۳۱				۱	۱	تَخَلَّفا		جمع	۱۷۵

جدول ۱۰: تحلیل مضامین مقوله‌های ضد امنیت:

ردیف	عنوان مقوله‌ها	مفاهیم	کدها
۱	ضد امنیت	خوف	۱۲۸
۲		رعب	۵
۳		حزن	۴۲
	جمع		۱۷۵

۳-۶- مرحله دوم تجزیه و تحلیل داده‌ها:

در این مرحله نسبت به کدگذاری مقوله‌ها و پیامدها به شرح جداول ۱۱ و ۱۲ اقدام شده است.

جدول ۱۱: مقوله‌های تأثیرگذار در امنیت از منظر قرآن:

ردیف	عنوان مقوله‌ها	نوع مقوله	مفاهیم	کدها
۱	امنیت	راهبردی	۶	۹۷۱
۲	ضد امنیت	محوری	۳	۱۷۵
	جمع			۱۱۴۶

جدول ۱۲: مقوله‌های تأثیرگذار در نقش اراده‌ها در امنیت اجتماعی از منظر قرآن

ردیف	عنوان مقوله‌ها	نوع مقوله	مفاهیم	کدها
۱	اراده الهی و ولایت‌مداری	راهبردی	۴	۲۴
۲	استقامت	محوری	۲	۱۱
۳	ایمان به خدا	علّی	۲	۷
۴	توکل به خدا	علّی	۴	۱۷
۵	جهاد	واسطه‌ای	۲	۱۳

۴-۶- مرحله سوم تجزیه و تحلیل داده‌ها:

مهم‌ترین موضوع در تجزیه و تحلیل داده‌ها ترسیم «روایت داستان» تحقیق است که به شرح زیر انجام شده است:

روایت داستان پژوهش: با عنایت به مطالب مطرح شده در جداول یک تا دوازده می‌توان گفت: داستان تحقیق حاضر مبین آن است که موفقیت در صحنه امنیت اجتماعی با هدف اصلی نقش اراده‌ها در امنیت اجتماعی از منظر قرآن مستلزم اجرای یک فرآیند پویا است که در آن؛ مقوله راهبردی امنیت با مفاهیم «امن، مؤمن، ایمان، امانت، امین، آرامش»، مقوله محوری ضد امنیت با مفاهیم «خوف، رعب، حزن» مستخرجه از قرآن کریم، مقوله راهبردی اراده الهی با مفاهیم «کونه، تشریعی» و ولایت‌مداری با مفاهیم «ولایت خدا، پیامبر (ص) و ائمه اطهار (ع) و همچنین ولایت فقیه»، مقوله محوری استقامت با مفاهیم «برنامه‌ریزی و پیشگیری»، مقوله علّی ایمان به خدا با مفاهیم «رفتارهای اجتماعی و فردی»، مقوله علّی توکل به خدا با مفاهیم «شناختی، عاطفی، رفتاری و صبوری» و همچنین مقوله واسطه‌ای جهاد با مفاهیم «صفات و اعمال لازم» که از سازوکارهای موفقیت در صحنه‌های امنیتی هستند؛ تأثیر بسیار زیادی دارند؛ و موجب تحقق هدف غایی و پیروزی نهایی در عرصه اراده‌ها در حوزه امنیت با مفاهیم اراده عظیم الهی، ولایت‌مداری، استقامت، ایمان به خدا، توکل به خدا و تبیین جهاد خواهند بود.

۵-۶- تفسیر و تحلیل اطلاعات برگرفته از پرسش‌نامه:

چگونگی تأثیر مقوله‌های استخراج شده به صورت کمی به شرح زیر انجام شده است:

جدول ۸: چگونگی پاسخ جامعه آماری به سؤال‌های پرسش‌نامه

سؤالات پرسش‌نامه	پاسخ		خیلی زیاد (۵)		زیاد (۴)		نسبتاً زیاد (۳)		کم (۲)		خیلی کم (۱)		میانگین هر سؤال
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
متن سؤال ۱	اراده الهی تا چه میزان در امنیت اجتماعی تأثیر دارد؟												۴.۸۳
پاسخ سؤال ۱	۸۰	۱۰۰	۶۸	۸۵	۱۰	۱۲.۵	۲	۲.۵	۰	۰	۰	۰	
متن سؤال ۲	ولایت‌مداری تا چه میزان در امنیت اجتماعی تأثیر دارد؟												۴.۶۶
پاسخ سؤال ۲	۸۰	۱۰۰	۵۶	۷۰	۲۱	۲۶.۲۵	۳	۳.۷۵	۰	۰	۰	۰	
متن سؤال ۳	استقامت و پایداری در برابر مشکلات اجتماعی و فردی تا چه میزان در امنیت اجتماعی تأثیر دارد؟												۴.۵۸
پاسخ سؤال ۳	۸۰	۱۰۰	۵۴	۶۷.۵	۱۸	۲۲.۵	۸	۱۰	۰	۰	۰	۰	
متن سؤال ۴	ایمان قلبی به خدا در تمام امورات زندگی تا چه میزان در امنیت اجتماعی تأثیر دارد؟												۴.۶۸
پاسخ سؤال ۴	۸۰	۱۰۰	۵۹	۷۳.۷۵	۱۶	۲۰	۵	۶.۲۵	۰	۰	۰	۰	
متن سؤال ۵	توکل به خدا در تمام امورات زندگی تا چه میزان در امنیت اجتماعی تأثیر دارد؟												۴.۴۵
پاسخ سؤال ۵	۸۰	۱۰۰	۵۱	۶۳.۷۵	۱۴	۱۷.۵	۱۵	۱۸.۷۵	۰	۰	۰	۰	

سؤالات پرسش‌نامه	پاسخ		خیلی زیاد (۵)		زیاد (۴)		نسبتاً زیاد (۳)		کم (۲)		خیلی کم (۱)		میانگین هر سؤال
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
متن سؤال ۶	تبیین جهاد در موضوعات مرتبط تا چه میزان در امنیت اجتماعی تأثیر دارد؟												۴,۳۶
پاسخ سؤال ۶	۸۰	۱۰۰	۴۵	۵۶,۲۵	۲۱	۲۶,۲۵	۱۲	۱۵	۲	۲۵	۰	۰	

بر اساس اطلاعات مندرج نتایج استخراج شده از پرسش‌نامه بالا می‌توان گفت:

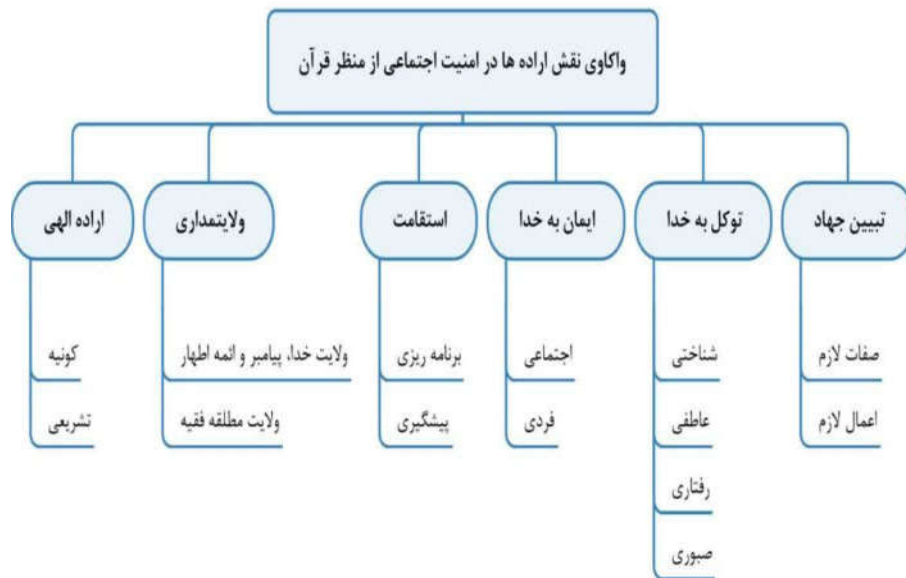
- ۱- نقش اراده‌ها در امنیت اجتماعی از منظر قرآن کریم که بین اعداد ۴/۳۶ الی ۴/۸۳ هستند؛ می‌توان گفت که تمامی آن‌ها از تأثیر خیلی زیادی بر چگونگی تأثیر اراده‌ها در امنیت اجتماعی برخوردار هستند.
- ۲- مقوله اراده الهی در امنیت اجتماعی با عدد ۴/۸۳ از بیشترین تأثیر و مقوله تبیین جهاد با عدد ۴/۳۶ از کمترین تأثیر بر چگونگی تأثیر اراده‌ها در امنیت اجتماعی برخوردار هستند.
- ۳- با استخراج میانگین داده‌ها و همچنین نتایج حاصل از میانگین فراوانی‌ها و درصدها می‌توان گفت که از تعداد ۸۰ نفر جامعه نمونه، تعداد ۵۶ نفر (۶۹,۴٪) گزینه خیلی زیاد تعداد ۱۷ نفر (۲۰,۸٪) گزینه زیاد و تعداد ۷ نفر (۹,۴٪) گزینه نسبتاً زیاد را انتخاب کرده‌اند و در نتیجه اکثریت مطلق جامعه نمونه (۹۰,۲۱٪) تأثیر مقوله‌های مذکور در نقش اراده‌ها در امنیت اجتماعی از منظر قرآن کریم را در حد مطلوب دانسته و فرضیه مقاله به احتمال ۹۰/۲۱ درصد صحیح است.

۷- نتیجه‌گیری و پیشنهادها:

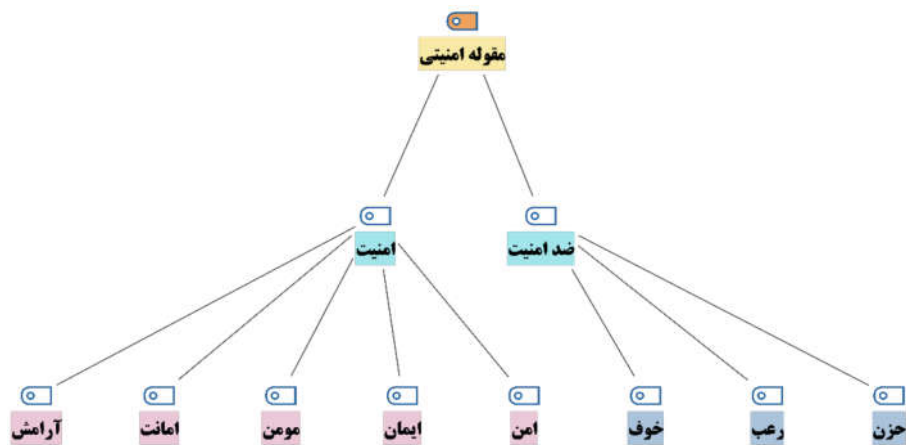
۷-۱- نتایج:

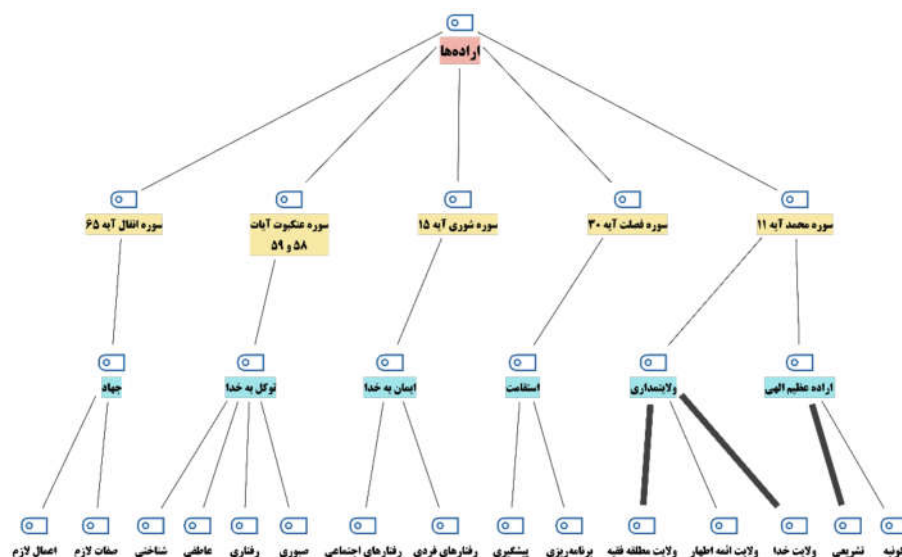
- ۱- بر اساس ۱۱ و ۱۲ مرحله دوم (کدگذاری محوری) و نیز روایت داستان در مرحله سوم تجزیه و تحلیل داده‌ها (کدگذاری انتخابی) می‌توان گفت: به‌منظور مقابله با امنیت اجتماعی از منظر قرآن؛ اراده‌ها نقش بسیار مؤثری دارند و مدل تحلیلی زیر به همین منظور به‌دست آمده است:

نمودار شماره ۱ مدل تحلیلی تحقیق

مدل مفهومی تحقیق استخراجی از نرم‌افزار مکس کیودا:

- ۱- بر اساس آزمون فریدمن متغیرهای خلقت خداوندی، دین‌داری، آگاهی و درک و اهمیت و ضرورت ولایت فقیه و شناخت مصادیق، آینده‌پژوهی، علم‌آموزی، پرهیز از یأس و ناامیدی، برقراری مساوات، وثوق به خدا، متصف به آداب الهی و انجام وظیفه از بین ۷۱ متغیر اراده‌ها ذکر شده تحت عنوان کدهای آیه در جداول یک تا شش به‌عنوان متغیرهای مهم و اولویت‌دار شناخته شده‌اند.
- ۲- متغیرهای امنیت در ۲۹ سوره بکار برده نشده‌اند: حمد، قمر، مزمل، قیامت، نبأ، عبس، انفطار، طارق، اعلی، غاشیه، فجر، لیل، ضحی، انشراح، علق، زلزال، عادیات، قارعه، تکاثر، همزه، فیل، ماعون، کوثر، کافرون، نصر، مسد، اخلاص، فلق، ناس.
- ۳- تعداد ۲۰ متغیر امنیتی که در تعداد بیشتر سوره‌های مبارک قرآن تکرار شده‌اند عبارت هستند از: آمَنُوا: ۲۵۷، یُؤْمِنُونَ: ۸۷، الْمُؤْمِنِينَ: ۷۹، مُؤْمِنِينَ: ۳۳، آمَنَّا: ۳۱، آمَنَ: ۳۰، الْمُؤْمِنُونَ: ۲۹، سَلَامٌ: ۲۲، أَخَافُ: ۲۱، لِلْمُؤْمِنِينَ: ۱۹، یُؤْمِنُ: ۱۹، الْمُؤْمِنَاتِ: ۱۴، خَوْفٌ: ۱۴، آمَنُوا: ۱۳، یُحْزَنُونَ: ۱۳، یُؤْمِنُوا: ۱۲، آمَنَ: ۱۱، یُخَافُونَ: ۱۱، آمَنْتُمْ: ۱۰، مُؤْمِنٌ: ۱۰.
- ۴- جدول توزیع فراوانی کلیه کلمات بکار رفته در قرآن کریم (به تعداد ۱۶۲۲۵ کلمه) و به تعداد تکرار ۸۷۹۹۶ مرتبه برای اولین بار در حوزه مطالعات قرآنی استخراج و به دلیل حجم بالای اطلاعات مختصری از این مجموعه جدید (متغیرهای امنیتی بکار رفته در این تحقیق به تعداد ۲۰۲ کلمه در ۱۴ سوره قرآن کریم) در پیوست ذکر شده است. امید است گامی نوین و مؤثر در مطالعات قرآنی برداشته شده باشد.

پیشنهادهای:

- ۱- جامعه اطلاعاتی و امنیتی کشور در راستای مبارزه با جنگ شناختی دشمن که از طریق سست کردن اراده‌های مردم صورت می‌گیرد نسبت به بهره‌گیری از آموزه‌های قرانی به‌عنوان اسناد بالادستی در اسناد امنیت ملی و اقدامات اجرایی خود اقدام نمایند.
- ۲- مراکز مطالعات راهبردی حوزه و دانشگاه با همکاری یکدیگر نسبت به تعریف و اجرای پروژه‌های تحقیقاتی در راستای چگونگی ارتقاء سطح امنیت اجتماعی از ابعاد مختلف و از منظر قرآن کریم اقدام کنند.
- ۳- مراکز فرهنگی به‌ویژه صداوسیما ج.ا.ا. با همکاری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی نسبت به تبیین الگوی قرانی در حفظ و حراست از مرزهای هویتی و ارتقاء امنیت اجتماعی با اولویت‌های اعلام‌شده در تحقیق اقدام کنند.
- ۴- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با همکاری حوزه و وزارت علوم و تحقیقات و فناوری نسبت به ثبت جدول توزیع فراوانی ایجادشده در تحقیق در دانشنامه‌های اسلامی اقدام کنند.

منابع:

- قرآن کریم
- استرس و همکاران (۱۳۹۰)، اصول روش تحقیق کیفی، بیوک محمدی (مترجم)، تهران، انتشارات پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- آلوسی، محمود بن عبدالله (۱۴۱۵ ق)، روح المعانی فی تفسیر القرآن العظیم و السبع المثانی، ۱۴۱۵ قمری، بیروت، دار الکتب العلمیة، منشورات محمد علی بیضون.
- جوهری، اسماعیل بن حماد (۱۴۰۴ ق)، تاج اللغة و صحاح العربیة، دار العلم للملایین، بیروت.
- حویزی، عبدعلی بن جمعه (۱۴۱۵ ق)، تفسیر نورالثقلین، اسماعیلیان، قم.
- دانایی فرد و همکاران، حسن (۱۳۸۶)، روش‌شناسی پژوهش کمی در مدیریت؛ رویکردی جامع، تهران، انتشارات صفار، چاپ دوم.
- راغب اصفهانی، حسین بن محمد، (۱۴۱۲ ق)، المفردات فی غریب القرآن، دار الشامیة، بیروت.
- صاحبی، محمدجواد (۱۴۰۰)، مناسبات دین و فرهنگ در جامعه ایران، ج ۱، ص ۶۰.
- طباطبایی، سید محمدحسین (۱۳۷۸)، المیزان فی تفسیر القرآن، جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، دفتر انتشارات اسلامی، قم.
- فخر رازی، محمد بن عمر (۱۴۲۵ ق)، تفسیر فخر رازی، دارالفکر، بیروت.
- معرفت، محمدهادی (۱۳۷۹)، شیوه‌های اعجاز القرآن، دفتر مطالعات تاریخ و معارف اسلامی، تهران.
- مرادیان، محسن (۱۴۰۰)، مبانی نظری امنیت، تهران، دانشکده فارابی.

منابع خارجی:

- Korybko, Andrew) 2015(Hybrid Wars: The Indirect Adaptive Approach to Regime Change, Peoples' Friendship University of Russia, Moscow